

DZIECKO / UCZEŃ
EDUKACJA ARTYSTYCZNA
TERAPIA

REDAKCJA
LIDIA KATARYŃCZUK-MANIA

ZIELONA GÓRA 2016

Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kameralistów

**DZIECKO/UCZEŃ
EDUKACJA ARTYSTYCZNA
TERAPIA**

REDAKCJA NAUKOWA

LIDIA KATARYŃCZUK-MANIA

Zielona Góra - Skarbona

2016

RECENZJA
dr hab. Maciej Kołodziejski, prof. AH

REDAKCJA NAUKOWA
Lidia Kataryńczuk-Mania

REDAKCJA
Małgorzata Kuncewicz

KOREKTA
Małgorzata Kuncewicz

PROJEKT OKŁADKI
Maciej Mania

Publikację dofinansowano ze środków
Uniwersytetu Zielonogórskiego
i Stowarzyszenia Polskich Muzyków Kameralistów

ISBN 978-83-944467-1-0

© Stowarzyszenie Polskich Muzyków Kameralistów

Druk i oprawa: Oficyna Wydawnicza Uniwersytetu Zielonogórskiego
65-246 Zielona Góra, ul. Podgórna 50

Spis treści

Wstęp	
Preface.....	7

EDUKACJA ARTYSTYCZNA W PERSPEKTYWIE PSYCHOLOGICZNO-EDUKACYJNEJ - wybrane konteksty

Ewa Klimas-Kuchtowa

Znaczenie okresu prenatalnego dla kształtowania się doświadczenia indywidualnego człowieka	
The role of prenatal period for individual experience.....	15

Ewa Pasterniak-Kobyłicka

Synergia edukacji artystycznej i rozwoju inteligencji emocjonalnej ucznia.	
Zarys problemu	
The synergy of artistic education and the development of emotional intelligence of a student.	
Outline of the problem.....	27

Bogumiła Walak

Rola ilustracji w literaturze dziecięcej i jej psychologiczne uwarunkowania w rozwoju dziecka	
The role of illustration in children's literature and its psychological conditions in child development.....	43

Anita Famała-Jurczak

Rozwijanie osobowości dziecka w ramach aktywności twórczej	
Personality development of the child in the creative activity.....	61

Marzenna Magda-Adamowicz

Od cudownego dziecka do mistrzostwa, czyli o znaczeniu interakcji wieloczynnikowej twórczości Wolfganga Amadeusza Mozarta	
From a child prodigy to the championship, that is about meaning of multifactorial interaction in the artistic work Wolfganga Amadeusza Mozarta.....	77

Ewa Kumik

Rodzina ważnym środowiskiem w rozwoju muzycznym dziecka	
Family as an important environment in musical development of a child.....	97

Katarzyna Kochan

Aktywność czytelnicza w edukacji wczesnoszkolnej	
The activity of reading in early education	111

Ewa Nowicka

Edukacja medialna ucznia w szkole podstawowej	
Media education in the elementary school.....	133

AKTYWNOŚĆ ARTYSTYCZNA DZIECI I NAUCZYCIELI

- animacje artystyczne, warsztaty, zajęcia, innowacje, współpraca, projekty

Lucyna Matuszak

- Kompetencje nauczycieli w zakresie edukacji muzycznej uczących
w klasach I-III w szkole ogólnodostępnej
The skills of teachers in the field of music education students in classes I-III
in mainstream school.....149

Lidia Kataryńczuk-Mania, Adrianna Ciešlik

- Muzyka w edukacji wczesnoszkolnej (rekonesans badawczy nauczycieli)
Music in Early Childhood Education (research reconnaissance of teachers).....169

Grażina Čiuladienė, Antanas Valantinas, Agata Katkonienė

- Negative perception of teacher's work as obstruction of school-parent
non-conflict cooperation
Negatywna percepcja pracy nauczyciela jako przeszkoda bezkfliktowej współpracy
pomiędzy szkołą a rodzicem.....189

Renata Rudienė, Vida Volkovickienė, Tomas Butvilas

- Dignity through creativity in early child's education: the kindergarten „Lazdynėlis” case
Godność poprzez twórczość we wczesnej edukacji dziecka:
na przykładzie przedszkola „Lazdynėlis”.....213

Małgorzata Prokosz

- O uniwersalności zajęć teatralnych w pracy z dziećmi i młodzieżą
On universality of theatre classes in working with children and teenagers.....229

Małgorzata Kupaj, Paulina Rębisz

- Program z zakresu wychowania plastycznego „Przedszkolak – artystą”
Innowacja pedagogiczna „Cztery pory roku z teatrem w przedszkolu”
The curriculum in the field of Art Education „Kindergartener – an artist”
Pedagogical innovation „Four Seasons with the theatre in a kindergarten”.....253

Emilia Kuligowska

- Integracja treści literackich z różnymi metodami pracy z dziećmi przedszkolnymi.
Tydzień z Koziołkiem Matołkiem
Integration of literary content with various methods of working with preschool children.
A week with Koziołek Matołek.....273

EDUKACJA ARTYSTYCZNA I JEJ WYMIAR TERAPEUTYCZNY

Tatiana Maciejewska, Teresa Samulczyk

- Dziecko – Nauczyciel – Arteterapia
Child – Teacher – Art therapy.....295

Elżbieta Zieja

- Muzykoterapia w pracy z dzieckiem ze spektrum autyzmu
Music therapy in working with an autistic child.....309

Krzysztof Zajdel

Znaczenie bajkoterapii dla małego dziecka

The importance of fairy tale therapy for a small child325

Mirosława Gawryłkiewicz

Edukacja muzyczna a kształtowanie prozdrowotnych postaw dziecka

Music education and the development of healthy attitudes of the child.....339

Iwona Banach

Różne konteksty odmienności kobiet niepełnosprawnych

w twórczości plastycznej i percepcji dziecka we wczesnym wieku szkolnym

Various contexts of distinctness of women with disabilities in creativity and perception of a child
in early school age.....359

Aktywność artystyczna to ważny proces twórczości a także środek rozwoju postaw i uzdolnień twórczych i odtwórczych, który cechują oryginalne rozwiązania związane ze światem sztuki. Uczestnicy życia artystycznego inicjują i interpretują wszelkie twórcze zdarzenia, odbierają i współtworzą sytuacje, komunikaty, organizują koncerty, spotkania, warsztaty.

Edukacja artystyczna stanowi przestrzeń, w której przeplatają się różnorodne dziedziny sztuki tworząc dialog artystyczny. Od kompetencji psychologiczno-pedagogiczno-terapeutyczno-artystycznych nauczycieli i działań środowiska zależy, jak w tej przestrzeni odnajdą się młodzi ludzie i czy zechcą ją współtworzyć. Mimo zgromadzonych doświadczeń w zakresie edukacji artystycznej i terapii sztuką, nadal poszukuje się nowych czy reinterpretowanych kwestii pełniejszego poznawania na bazie skutecznego łączenia doświadczeń praktyki i naukowej eksploracji.

Monografia „**Dziecko/Uczeń - Edukacja Artystyczna - Terapia**” składa się z **trzech części**. Każda z nich dotyczy tematu szeroko rozumianej działalności artystycznej, prezentując jednocześnie różne do niej podejścia: społeczno-kulturalne, poznawczo-behawioralne czy terapeutyczne. Zagadnienia poruszane w artykułach odnoszą się do podstawowych form aktywności artystycznych, badań empirycznych, wachlarza zajęć praktycznych. Ukazują także, co jest istotnym walorem, interferencję, współzależność rzeczywistości edukacji artystycznej i dialogu z dzieckiem/ucznikiem.

Całokształt podejmowanej problematyki przez Autorów, począwszy od psychologów, pedagogów, nauczycieli, artystów, terapeutów jest dla rozwoju poznawczego, społecznego i artystycznego człowieka, zwłaszcza dzieci i młodzieży bardzo ważny.

Wszystkim Autorom pragnę serdecznie pogratulować i podziękować za twórczą współpracę. Składam serdeczne podziękowanie dr hab. Maciejowi Kołodziejskiemu, prof. Akademii Humanistycznej, który swoimi życzliwymi uwagami wpłynął na ostateczny kształt publikacji.

W pracy Autorzy prezentują nowe trendy w sferze naukowo-dydaktycznej, na podstawie rozpoznań teoretycznych i empirycznych, analizują różne konteksty edukacji artystycznej, dzielą się doświadczeniem, rozważaniami teoretycznymi, działaniami praktycznymi i terapeutycznymi, co może spowodować środowisko do prowadzenia dyskursów, porównań, zainspirować do świadomych – twórczych i odtwórczych – poszukiwań rozwiązań artystyczno-terapeutycznych.

Autorzy tekstów rekrutują się z kilku ośrodków naukowych polskich i zagranicznych, placówek oświatowych i innych instytucji. Opracowanie może zainteresować i zainspirować: studentów edukacji artystycznej w zakresie muzyki, plastyki, teatru, tańca, studentów terapii pedagogicznej, logopedów, wykładowców, rodziców i animatorów kultury.

Część pierwszą, zatytułowaną „**Edukacja artystyczna w perspektywie psychologiczno-edukacyjnej - wybrane konteksty**” stanowi 8 tekstów zawierających teoretyczne przemyślenia autorów.

Rozpoczyna je artykuł Ewy Klimas-Kuchtowej pt. „**Znaczenie okresu prenatalnego dla kształtowania się doświadczenia indywidualnego człowieka - na przykładzie wczesnego umuzykalniania**”. Autorka, okiem psychologa, zwraca szczególną uwagę na kształtowanie się postnatalnych preferencji i przyszłej muzykalności człowieka. O świadomym kształceniu artystycznym i kształceniu potrzeby piękna wprowadza czytelnika artykuł Ewy Kobyłeckiej pt. „**Synergia edukacji artystycznej i**

rozwoju inteligencji emocjonalnej ucznia. zarys problemu”. Bogumiła Walak podejmuje próbę zarysowania ważnego aspektu estetycznego, jakim może być ilustracja: „**Rola ilustracji w literaturze dziecięcej i jej psychologiczne uwarunkowania w rozwoju dziecka**”. Z kolei Anita Famuła-Jurczak w artykule „**Rozwijanie osobowości dziecka w ramach aktywności twórczej**” podkreśla znaczenie działań kształtujących postawy twórcze u dziecka przez rodziców-wychowawców.

„**Od cudownego dziecka do mistrzostwa, czyli o znaczeniu interakcji wieloczynnikowej w twórczości Wolfganga Amadeusza Mozarta**” - artykuł Marzenny Magdy-Adamowicz ukazuje rozwój mistrzostwa muzycznego wybitnego kompozytora, znaczenie środowiska rodzinnego. Autorka przybliżyła pojęcia twórczości, ewolucje podejścia a także istotę systemowych teorii twórczości. Jak podkreśla Ewa Kumik w swoich rozważaniach o terażniejszości i przyszłości muzycznej dziecka decydują czynniki rodzinnego kręgu – „**Rodzina ważnym środowiskiem w rozwoju muzycznym dziecka**”. Problemy socjalizacji czytelniczej, czytanie prasy dziecięcej, książek, nabywanie kompetencji czytelniczych to bardzo istotny wątek poruszany przez Katarzynę Kochan w tekście „**Aktywność czytelnicza w edukacji wczesnoszkolnej**”. Ewa Nowicka z kolei uważa, że wychowanie medialne może służyć i stwarzać szanse rozwojowe dzieciom w zakresie rozumienia języka nowoczesnych mediów, krytycznego odbioru przekazów medialnych - „**Edukacja medialna ucznia w szkole podstawowej**”.

W części drugiej, zatytułowanej „**Aktywność artystyczna dzieci i nauczycieli (animacje artystyczne, warsztaty, zajęcia, innowacje, współpraca, projekty**” zawarto 8 tekstów.

Lucyna Matuszak porusza problem przygotowania muzycznego nauczycieli edukacji wczesnoszkolnej, „**Kompetencje nauczycieli w zakresie edukacji muzycznej uczących w klasach I-III w szkole ogólnodostępnej**”. Podobny dyskurs w artykule „**Muzyka w edukacji wczesnoszkolnej (rekonesans badawczy nauczycieli)**” podejmują Lidia Kataryńczuk-Mania i Adrianna Cieślik, przedstawiając efekty pracy nauczycieli uczących muzyki w świetle badań.

Grażyna Ćiuldiene, w artykule „**Negative perception of teacher’s work as obstruction of school-parent non-conflict cooperation**”, porusza bardzo istotne problemy współpracy, relacji między szkołą a rodzicem. Badania ujawniły nieskuteczność nauczania, brak wsparcia, dyscypliny w nauczaniu, co rodzi konflikt w relacjach rodzic – nauczyciel. Trzech autorów: Rudiene, Volkovickiene i Butvilas proponują w artykule „**Dignity through creativity in early child’s education: the kindergarten «Lazdynėlis» case**”, w oparciu o założenia filozoficzne Reggio Emilia, aby rozwijać w codzienności przedszkolnej kompetencje kreatywne i wzmacniające godność twórczą dzieci. Szeroki wachlarz atrakcyjnych zajęć teatralnych przedstawia Małgorzata Prokosz – „**O uniwersalności zajęć teatralnych w pracy z dziećmi i młodzieżą**”. Autorka porusza istotę edukacji kulturalnej w rozwoju dziecka, aktywności twórczej, proponuje formy, techniki zajęć teatralnych, możliwości metodyczne edukacji teatralnej. Małgorzata Kupaj i Paulina Rębisz zaproponowały autorski program i innowację – „**Program z zakresu edukacji plastycznej pt. «Przedszkolak - artystą»**”. Innowacja pedagogiczna pt. „**Cztery pory roku z teatrem w przedszkolu**”. Okres przedszkolny to czas kształtowania się osobowości, rozwoju sfery poznawczej, społecznej i fizycznej. Propozycję zintegrowanego działania artystycznego i medialnego zaproponowała Emilia Kuligowska w artykule „**Integracja treści literackich z różnymi metodami pracy z dziećmi przedszkolnymi. Tydzień z Koziółkiem Matołkiem**”.

Część III - „Edukacja artystyczna - wymiar terapeutyczny” obejmuje 5 artykułów. Tatiana Maciejewska i Teresa Samulczyk w artykule „**Dziecko - Nauczyciel - Arteterapia**” przedstawiają działania o charakterze arteterapeutycznym na bazie zabaw teatralnych, gier dramatycznych, improwizacji tanecznych ze studentami, nauczycielami edukacji wczesnoszkolnej. „**Muzykoterapia w pracy z dzieckiem ze spektrum autyzmu**” to propozycja Elżbiety Zieji. Autorka podaje skuteczne sposoby pracy terapeutycznej. Wśród różnych propozycji działań terapii sztuką znajduje swoje miejsce artykuł Krzysztofa Zajdla pt. „**Znaczenie**

bajkoterapii dla małego dziecka". Opisane zostały rodzaje bajek terapeutycznych a także przedstawiono wyniki badań empirycznych. Ujawniono w nich, że nauczyciele doceniają znaczenie bajkoterapii, natomiast jest ona mniej zauważana przez rodziców. Jak kształtować postawy prozdrowotne dzieci poprzez działania muzyczne to propozycja Mirosławy Gawryłkiewicz, która w artykule pt. „**Edukacja muzyczna a kształtowanie prozdrowotnych postaw dziecka**” demonstruje cykl zajęć muzyczno-ruchowych o charakterze profilaktyczno-terapeutycznym pt. „Śpiewający dekalog”. Trzecią część zamyka tekst Iwony Banach pt. „**Różne konteksty odmienności kobiet z niepełnosprawnością w twórczości plastycznej i percepcji dziecka we wczesnym wieku szkolnym**”. Materiał badawczy inspiruje do refleksji i dyskusji w zakresie postrzegania przez uczniów klas III szkoły podstawowej kobiety z niepełnosprawnością (m.in. definiowanie kobiety niepełnosprawnej, cechy, „co ludzie mogą zrobić dla kobiety niepełnosprawnej”).

Lidia Kataryńczuk-Mania